

Skąd przywieziono cerkiew do Leżachowa?

Co wiemy:

W 1795r. spłonęła drewniana w Leżachowie. W 1796 r. parafia kupiła sobie inną. Nie wybudowała od nowa, lecz kupiła i przywiozła do siebie.

W dokumencie z wizytacji parafii, pochodzącym z Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu (ABGK, sygn. 370, Vis. Dec. Jarosław), znaleźć można takie informacje:

Expensy ze subitacyi własnemu J. x. Jana Chodaniewicza Parocha Leżachowskiego na cerkiew tejże Parochii Leżachowskiej Ro. 1796.

*[...] Przy rozebraniu cerkwi kupionej w Czerniawce ekspens na ludzi 64
Za sprowadzenie tejże cerkwi z opłatą mostowego w Lubaczowie 42 [...] Szymonowi Dziobkowi ze wsi Borchowa od roboty 406,10 gr. [...]"*

Wiadomości te wynalazł w przemyskim archiwum wiele lat temu pan Eugeniusz Zawaleń, Archidiecezjalny Konserwator Zabytków.

Można z nich wywnioskować, że

- Cerkiew została w 1796 r. zakupiona w Czerniawce;
- W momencie zakupu cerkiew gdzieś stała, bo kupujący musiał ją na własny koszt rozebrać;
- Z miejsca, w którym pierwotnie stała cerkiew, do Leżachowa jedzie się przez Lubaczów;
- Cieśla, budujący cerkiew w Leżachowie (kierujący robotami) nazywał się Szymon Dziobek i mieszkał w Borchowie.

Z badań dendrochronologicznych, przeprowadzonych latem 2015 r. wiemy, że cerkiew powstała w roku 1684, czyli w momencie zakupu miała już 112 lat.

W dotychczas spotykanych informacjach, autorzy różnie piszą o miejscu pochodzenia cerkwi. Zdarza się, że podawana jest Czerniawka koło Łukawca (czyli jednoznaczna identyfikacja miejsca) lub Czerniawka bez podania szczegółów. Bardziej ostrożni autorzy piszą o Czerniawce, jako o prawdopodobnym miejscu pochodzenia lub zaznaczają, że jest to wiadomość niepotwierdzona.

Czerniawka k. Łukawca nie jest miejscem pochodzenia cerkwi.

Przesłanki do wysnucia powyższego wniosku są następujące:

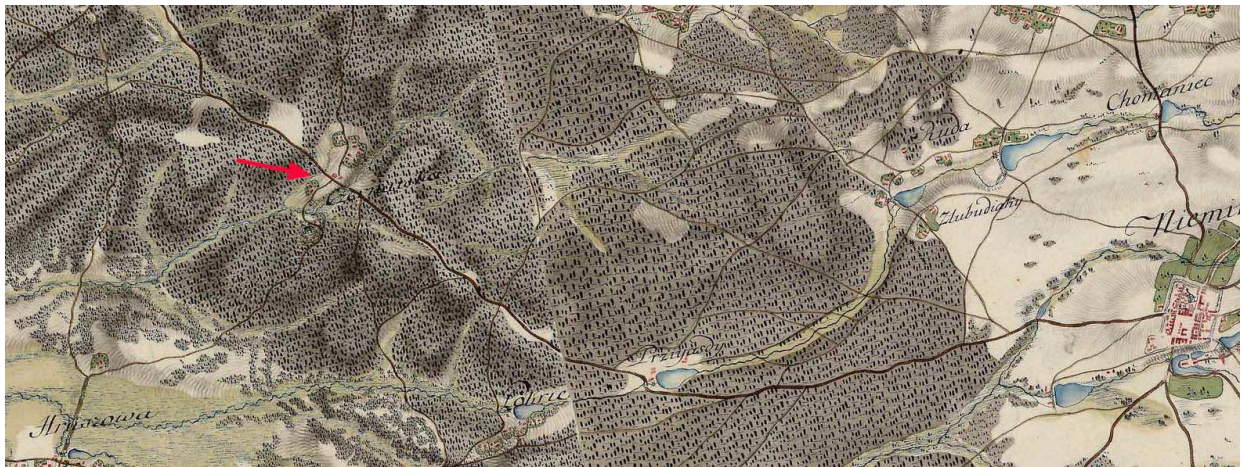
- Nie natrafiono dotychczas na żadne wiadomości o istnieniu parafii ani świątyni w Czerniawce koło Łukawca.
- Droga z Czerniawki k. Nowej Grobli do Leżachowa (wg sieci dróg z końca XVIII w.) prowadziłyby raczej przez most w Radawie lub w Monasterzu, a nie w Lubaczowie.

Analiza źródeł, rozwiązanie zagwozдки.

Co mówią mapy.

Temat pochodzenia leżachowskiej cerkwi został przedstawiony na forum Grupy Turystycznej Roztocze (GTR) przez Wojtkę Pysza, gdzie szybko wzbudził zainteresowanie i niespodziewanie szybko znalazł rozwiązanie. Pierwszym krokiem było przypuszczenie, że chodzi o inną Czerniawkę (nie tę k. Łukawca) a drugim krokiem, wytypowanie okolic Hruszowa, jako tej właściwej Czerniawki. Wkrótce pojawiają się bardziej konkretne informacje.

Zainteresowany forumowicz, Stanisław Baran dostrzegł na mapie topograficznej Galicji z lat 1779-1783 (tzw. mapa Miega), że w miejscu opisanym Czarna łąka zaznaczona jest świątynia. Widać tu małą osadę w pobliżu Hruszowa, a nieco dalej od Niemirowa.

Rys. 1. Na fragmencie mapy, w lewym, dolnym rogu Hruszów, po prawej stronie Niemirowa a strzałką zaznaczona Czarna łąka.

Rys. 2. Na powiększeniu widoczny napis Czarna łąka i oznaczenie świątyni. Według legendy mapy, tak oznaczane są kościoły otoczone murami (*Kirchen mit Mauern umgeben*).

Na mapach późniejszych, w tym samym miejscu, ani jego poblizu nie ma już zaznaczonej świątyni. Na mapie z lat 1806-1869 nie ma już Czarnej łąki, ale jest Czerniawka. W końcu XIX w. pojawia się tam karczma (WH = Wirtshaus).

Na mapach WIG z lat 30. XX w. Czerniawka jest przysiółkiem o 15 domach a na mapach współczesnych jest tam tylko las. Miejsce to położone jest kilkaset metrów na wschód od obecnej granicy państwowej PL-UA w kierunku nieczynnej kopalni siarki koło Niemirowia.

W ten sposób mamy dość wiarygodne potwierdzenie faktu, że miejscowości (przysiółku) zwanej Czerniawka, była kiedyś świątynia, a na pocz. XIX w. już jej nie było. Droga z tej Czerniawki do Leżachowa prowadzi przez most na Lubaczówce w Lubaczowie.

Potwierdzenia ze źródeł pisanych.

1.

W 1621 roku bracia: Michał, Mikołaj, Wasyl, Danił, Samuel i Ksenofont Lityńscy wydali dla o. Antoniego przywilej na założenie w hruszowskim lesie, nad rzeczką Czerniawką, monasteru św. Trójcy. Pięć lat później, w 1626 roku, zgromadzenie to zostało przyłączone do erygowanego właśnie klasztoru bazylińskiego, położonego na terenie ówczesnego hruszowskiego przysiółka Szczepłoty. Na nowym miejscu monaster znacznie się rozwinął. (Janusz Mazur, Muzeum Kresów w Lubaczowie).

2.

Niegdyś stał tu klasztor bazyliński, założony w r. 1626 przez Adama Lityńskiego. W akcie fundacyjnym oświadcza on „iż fundując monaster na czernce wyzn. religii greckiej, na gruncie swym dziedzicznym we wsi Hruszowie, na przysiółku rzeczonym Szczepłoty,[....] (Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, s. 846-847.)

Po założeniu monasteru wybudowano prawdopodobnie cerkiew. Gdy w 1926 r. mnisi wyprowadzili się do monasteru w Szczepłotach, budynek cerkwi mógł się stać niepotrzebny. Cerkiew w Czerniawce mogła też być wykorzystywana, a sprzedano ją dopiero po kasacie klasztoru, która miała miejsce w 1788 r.